

Særtrykk av Norsk Geografisk Tidsskrift, Bind III, Hefte 5-8, 1931

**NORGES SVALBARD- OG ISHAVS-UNDERSØKELSERS
EKSPEDISJONER SOMMEREN 1930**

ANDERS K. ORVIN

Ekspedisjonen til Jan Mayen og Øst-Grønland

ROLF KJÆR

Ekspedisjonen til Svalbardfarvannene

H. FREBOLD

Ekspedisjonen til Spitsbergen

GUNNAR HORN

Ekspedisjonen til Franz Josefs Land

NORGES SVALBARD- OG ISHAVS- UNDERSØKELSERS EKSPEDISJONER SOMMEREN 1930

EKSPEDISJONEN TIL JAN MAYEN OG ØST-GRØNLAND

AV ANDERS K. ORVIN

Ekspedisjonen til Østgrønland 1930 blev utsendt for å fortsette det arbeide, som blev påbegynt i 1929 og blev ledet av dosent Adolf Hoel. De øvrige deltagere var: Kommandørkaptein Rolf von Krogh, hydrograf; konservator Paul Løyning, zoolog (havdyr); cand. real. Nils Knaben, zoolog (insekter); preparant E. Siggesson (pattedyr og fugler); cand. mag. Jakob Vaage, botaniker; stud. med. Per Fredrik Scholander, botaniker og læge; konservator Johannes Lid, botaniker, han arbeidet på Jan Mayen; cand. mag. Levi Mikael Rygg, botanisk assistent, Jan Mayen; telegrafist Rudi Einersen, radiotelegrafist; maleren Dagfin Werenskiold; professor i politisk historie ved universitetet i Pavia Vittorio Beonio Brocchieri; geolog ved Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelser Anders K. Orvin; Johan Rikardsen, Tromsø, assistent og motorbåtmaskinist; sekretær Johan Kristian Tornøe, assistent; Kristian Nakken og Kristian Ellingsæter, tømmermenn. Dessuten medfulgte som passasjerer: Gustav Lindqvist, fangstmann til A/S Arktisk Næringsdrift, samt Møre Grønlandsekspedisjon, hvis deltagere var: Herman Andresen, Langevåg pr. Ålesund; Jonas Karlsbak, Borgund pr. Ålesund; Knut Røbek, Borgund pr. Ålesund; Odmund Ombak, Ørsta pr. Ålesund; Peder Sulebak, Ulstein pr. Ålesund; Peder Røbek, Borgund pr. Ålesund. Skibets besetning bestod av 12 mann i alt. Paul Lillenes var skipper, Peder Strand første maskinist og Johannes Riise styrmann.

Der var således i alt 36 personer ombord da vi forlot Ålesund.

Det var oprinnelig meningen at vi foruten »Veslekari« skulde ha med et lite fartøi, »Thorsnes I«, for å frakte bort ekspedisjonsutstyr til fangstfolk. Dette fartøi, som tilhørte konsul Lars Christensen, Sandefjord, gikk den 30. juni fra Sandefjord med en kortbølgestasjon, som skulde opsettes i Myggbukta. Fartøiet blev ført til

Ålesund av Møre, Grønlandsekspedisjons folk. Det kom dit den 5. juli. Det viste sig at maskinen ikke var i full orden, og da man videre fikk betenkeligheter ved å ta det lille fartøi gjennom Grønlandsisen, blev det etterlatt i Ålesund, og alle saker blev tatt ombord på »Veslekari«. Foruten vårt eget utstyr, samt Møre Grønlandsekspedisjons saker, fikk vi med en mengde gods til Arktisk Næringsdrift A/S, bl. a. 150 sekker kull, 80 revekasser, en mengde trematerialer, reve-netting, post osv., så fartøiet også denne gang blev lastet adskillig over lastemerket. Vi hadde dessuten med 15 polarhunder som var kommet direkte fra Spitsbergen, 9 fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani og 6 fra telegrafstasjonen i Green Harbour. Hundene blev satt i store kasser oppe på dekkslasten, og generte oss derfor ikke så meget som hundene det første år, da de gikk løse og svinet til overalt.

Vi hadde også dette år kost ombord, og fartøiets rederi, Elling Aarseth & Co., førte med reserveproviant for mulig overvintring mot en fast godtgjørelse.

Den 9. var vi endelig ferdig med alle forberedelser og forlot Ålesund kl. 22.40.

Vi fulgte leden nordover til Sandøyleira, hvor vi ankret op om natten ved 3-tiden for å gjøre fartøiet sjøklart. Nogen av oss var neste dag i land på øene og kjøpte nogen fiskeredskaper, samt sendte post og telegrammer.

Den 10. gikk vi ut Buddypet og satte kurs for Jan Mayen. Vi hadde på overreisen til Jan Mayen laber bris fra nordøst og nord, overskyet vær og lange dønninger fra vest.

Da vi nærmet oss Jan Mayen fikk vi skodde. Den 12. hadde vi radioforbindelse med øen, og den 13. blev kursen forandret efter radiopeilinger samt solobservasjoner. Den 14. kl. 6.15 blev øen peilet påny, og vi kunde sette kursen direkte på telegrafstasjonen, hvor vi ankret op kl. 9.30.

Her gikk Lid og Rygg i land for å gjøre botaniske innsamlinger og studier. Øen hadde tidligere kun leilighetsvis været besøkt av botanikere, så systematiske innsamlinger har aldri været foretatt. De fikk med proviant og utstyr for sommeren; av telegrafbestyreren fikk de tillatelse til å bo på telegrafstasjonen.

Landskapet rundt telegrafstasjonen er noget av det tristeste og snaueste man kan tenke sig. Mellem forrevne, svarte lavaknatter ligger en fullstendig gold flytjord av aske og slagger, delvis rødfarvet

av jernoksyder. Op av denne steg der ved vårt besøk tåkedotter, så det hele så ut som en slagmark, hvor nettop granatene har snudd opp ned på jorddekket, og granatrøken holder på å spre sig. Kun piggrådgjerdene manglet.

Vi var alle i land og hilste på stasjonens folk, fire mann i alt, og foretok en tur til toppen av Eggøya, hvor fremdeles de vulkanske ettervirkninger er synlige. Gjennem to små parallelle sprekker i fjellet kommer der op kokhet vanndamp.

På stasjonen hadde man 20 blårev, hvorav 14 var født i fangenskap. Efter de opplysninger vi fikk var der ikke mere hvitrev å se på øen. Oprinnelig regnet man at 20⁰/₀ av revebestanden var hvitrev, resten blå.

Kl. 18 lettet vi anker og stod østover langs øen. Efter å ha rundet Beerenberg satte vi kurs på Kapp Herschel ved Claveringsfjorden på Grønland. Vi hadde skodde med nogen dønning inntil den 16. kl. 1.30 om natten, da vi fikk Kapp Hold with Hope i sikte. Kl. 4 nådde vi iskanten. Isen var meget spredt, så vi kunde holde kurs. Vi tok loddskudd og planktonprøver på 73° 37' n. br. 19° 18' v.l. med dybde 174 m., på 73° 39' n. br. 19° 22' v.l. med 175 m. dybde og på 73° 52' n. br. 18° 50' v.l. med en dybde 160 m. På det siste sted møtte vi tettpakket is kl. 16.45, og stod nordøstover til vi nådde ut for Claveringsfjorden, hvor isen var slakk, så vi kunde gå direkte inn til Kapp Herschel. Der blev om kvelden skutt en liten bjørn som lå på svøm.

Vi kom inn til Kapp Herschel kl. 4 om morgenen den 17., men måtte ligge og drive en tid fremover, da vi intet kunde se på grunn av tåke. Ved frokosttid gikk vi til ankers under land, og nogen av oss rodde op i stranden. Fangstmannen Andresen, som tidligere har fanget her ved Kapp Herschel, kunde fastslå at vi var et stykke ut for huset. Vi gikk innover stranden, og fartøiet kom straks efter innover og ankret op foran stasjonen, veiledet av hundeglam og trommemusikk på gamle kasseroller fra land.

Ved ankomsten til Grønland blev klokken stillet to timer tilbake.

Vi traff her Arnulf Gisvold og Eiliv Herdal, begge i beste velgående. De hadde 2 hvite og 2 blå levende rev, samt 28 skinn, hvorav 4 blå. Det var således ikke nogen stor fangst. Det viste sig senere at der gjennomgående hadde været dårlig fangst over hele Østgrønland vinteren 1929—30. Dette mente man kom av at der sommeren 1929 var et dårlig lemenår, mens der i 1928 var meget

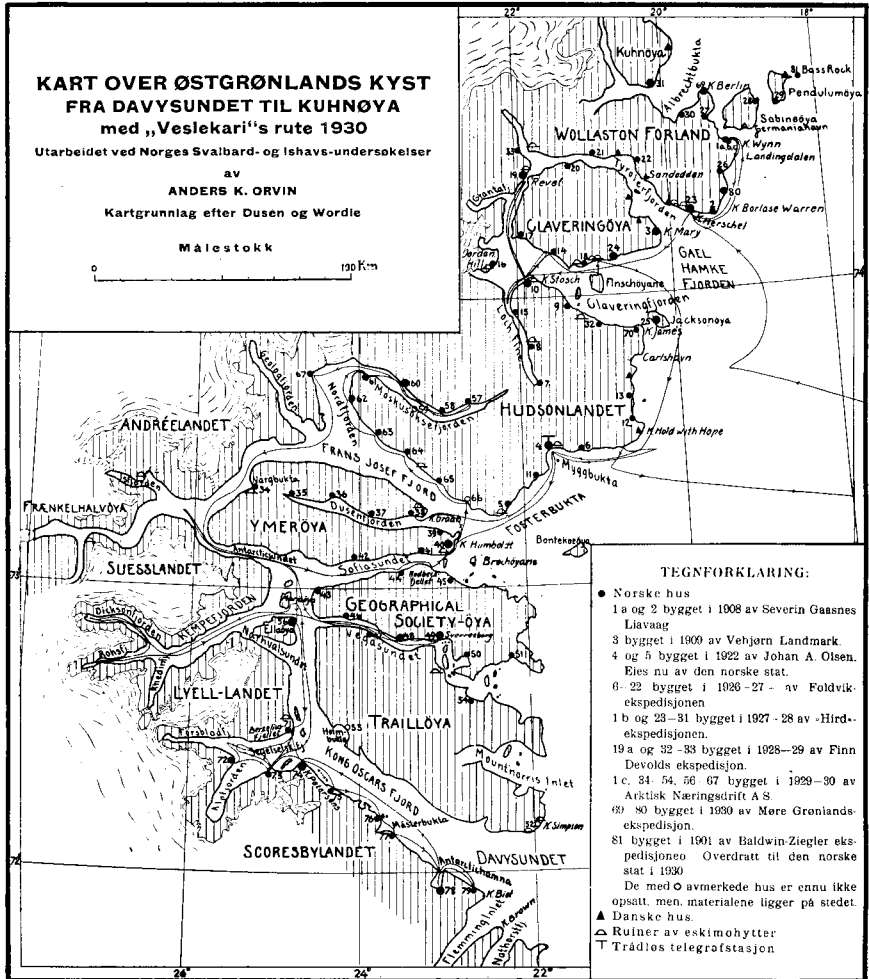

Fig. 1.

lemen og derfor god fangst den påfølgende vinter. Siste vinter hadde der også været litet småvilt overalt.

Av de fire fangstfolk, tilhørende Arktisk Næringsdrift, som hadde fanget heroppe denne vinter, hadde Gisvold og John Giæver bodd på Kapp Herschel, mens Herdal og Otto Johnsen hadde bodd ved Kapp Wynn. Giæver og Johnsen var i mars måned dradd sydover til Myggbukta sammen med Søren Richter, som var kommet op her

på en sledetur fra Vegasundet. Man viste ikke hvor disse folk var nu.

Møre Grønlandsekspedisjon losset en del av sine saker her, og Andresen og Peder Røbek gikk i land for å drive fangst på »Hird«-ekspedisjonens gamle terreng. Fire av deltagerne i Møre Grønlandsekspedisjon deltok også i denne ekspedisjon.

Fastisen lå i en bue fra Kapp Hold with Hope til Jacksonøya og derfra til nord for Finschøyane. Utover havet kunde jeg fra fjellet over Kapp Herschel se at der kun var spredt is overalt i østlig og nordøstlig retning. Sydover var der mere is.

Den 18. blev Møre Grønlandsekspedisjon ferdig med lossingen av det som skulde i land her, og Gisvold og Herdal tok så sine saker ombord den 19. De skulde følge med oss til Myggbukta. Mens vi lå her tok v. Krogh en loddskuddsrekke over mot Jacksonøya, og vi andre arbeidet i land, hver på vårt felt.

Det geologiske arbeide blev fordelt således at Hoel vesentlig arbeidet med kvartærgeologi, mens jeg arbeidet med det faste fjell. Særlig i kvartærgeologisk henseende var der tidligere gjort svært lite på Østgrønland.

Vi blev ferdig her om kvelden den 19., men måtte bli liggende natten over på grunn av tåke. Fra Myggbukta fikk vi melding om at fastisen lå der fremdeles.

Den 20., søndag gikk v. Krogh i land med Rikardsen og Nakken for med motorbåten å foreta oploddingsarbeider, mens vi var nordenfor med fartøiet for å hente fangstutstyr ved Kapp Wynn og materialer og kull ved Landingsdalen. Kl. 9.30 forlot vi Kapp Herschel, og kl. 13.30 kastet vi anker ut for Kopperneshuset, eller Gåsneshuset, som det vanlig kalles, noget vest for Kapp Wynn på sydsiden av Claveringsundet. Det blåste temmelig sterkt fra sydvest og var surt vær. Straks vi hadde kastet anker kom der en motorbåt fra Hvalrossøya med tre brunbarkede karer, som viste sig å være folk tilhørende det danske fangstselskap Østgrønlandsk Fangstselskab Nanok, nemlig lederen cand. jur. Jennow, geologen Bøgvad og fangstmannen Widberg. De hadde tenkt sig til Sandodden, men sendte nu i stedet telegram til det danske ekspedisjonsskib »Godthaab«, som lofte å komme op her senere. Fire mann hadde overvintret på Sandodden, fire på Sabineøya og fire på Hochstetter Forland. De hadde i alt fått omkring 70 rev. Geologen Bøgvad hadde været med fartøiet forrige år for å se på en mineralforekomst, som man mente holdt kryolitt, men da

Fig. 2. Daumannsøyra på sydsiden av Claveringøya.

A. K. Orvin fot. 22/7 1930

han ikke kom frem denne høst overvintret han, og kjørte op til Danmarkshavn på vårparten for å se på forekomsten, som viste sig kun å inneholde kvarts. Han reiste senere på sommeren hjem med »Godthaab«. Det stod bra til med alle mann unntagen en av fangstmennene, som hadde forfrosset benene og derfor måtte sendes hjem om sommeren.

Av det oprinnelige hus, som blev bygget av Liavaag i 1908, gjenstår nu kun grunnmuren. Det lå ved stranden omkring 300 m vest for det sted hvor de to nuværende hus ligger. Det ene av disse blev bygget i 1928 av »Hird«-ekspedisjonen. Det er opsatt av bord med torvdekke og tak av moskusokseskinn. Det annet blev bygget av Arktisk Næringsdrift i 1929. Det er satt op av to lemhus av den vanlige type som dette selskap benytter. »Hird«-ekspedisjonens hus benyttes nu kun som oplagshus.

Vi var i land og foretok innsamlinger samt fotograferte husene. En gammel moskusokse, som beitet her, strøk opover fjellet. Herdals utstyr og fangst blev bragt ombord, likeså komfyren, som egentlig tilhørte et større hus, som senere på sommeren vilde bli satt op i Moskusoksefjorden.

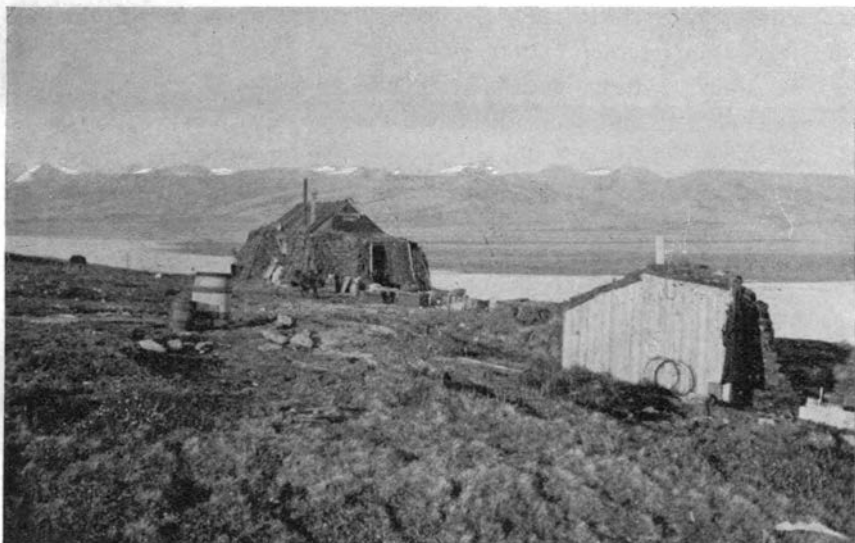

Fig. 8. Den norske fangsthytte »Moskusheimen» ved Revet, Claveringfjorden.

A. K. Orvin fot. 23/7 1930

Ifjor kunde vi ikke gå så langt op i sundet med fartøiet, da fastisen ennå lå omkring 600 meter lengere ut den 28. juli. Allikevel var her i år langt mere sne i bakkeskråningene. Den lå ennå i store skavler i lesidene av fjellet.

Ved 18-tiden var vi ferdig og gikk sydover til Landingsdalen, samtidig gikk den danske motorbåt tilbake til Germaniahavn. Det var tett tåke og vind, så vi måtte ankre op og se tiden an, da ombordbringelsen ikke kunde påbegynnes i slikt vær. Først den 21. efter frokost kunde vi begynne arbeidet. Dette gikk også meget fort fra hånden, så vi allerede i middagstiden var ferdig. Jeg benyttet en del av tiden til å gå sydover langs stranden for å se om her var spor av mesosoiske bergarter, sådan som avsatt på Kochs kart, men her var kun yngre vulkanske bergarter helt ned til sjøen.

Ifjor talte jeg op til 17 harer på et sted i fjellskråningen her; i år så jeg ikke en eneste.

Der blev latt tilbake fire kullsekker, som skulde tilbakebetales danskene i Germaniahavn for kull, som Herdal hadde lånt om vinteren. Alle øvrige saker, som blev bragt i land her ifjor, under forutsetning

av at de senere skulde fraktes videre nordover pr. motorbåt, blev tatt ombord for å benyttes lengere syd.

Vi kom til Kapp Herschel om kvellen i tett tåke og ankret op foran huset ved 20-tiden. V. Krogh hadde hatt tåke her hele tiden så det hadde været umulig å utføre opploddingsarbeider. Der var i år langt mere tåke på kysten enn ifjor. Dette kom kanskje av den senere vår og de større snemengder i fjellene.

Da vi kom var Andresen og Rikardsen innover til Sandodden for å hente en hund, som var rømt dagen i forveien. Vi lå til ankers her om natten.

Den 22. kl. 4 lettet vi anker og gikk direkte til Kapp Stosch, hvor vi kom kl. 8.30. Der var klart og strålende sol da vi kom inn i fjorden og helt isfritt innenfor Finschøyane.

Vi traff her fangstmannen Levin Winther. Han hadde 1 levende hvitreiv og 25 skinn. Gunnar Knoph, som hadde overvintret sammen med ham her, var for øieblikket i Myggbukta en tur. Både disse folk og fangstfolkene ved Revet lengere inn i fjorden tilhørte Finn Devolds ekspedisjon, som nu hadde været heroppe i to år og skulde følge med oss hjem. Winther var ikke forberedt på vår ankomst. Vi fortsatte derfor straks innover til Revet, eller Moskusheimen, som denne stasjon kalles; mens Herdal blev igjen for å hjelpe til med sammenpakningen av fangst og utstyr.

Ved Kapp Stosch og på turen innover fjorden så vi mange moskusokser både på Kapp Blosserville og på Kapp Oetker, og da vi nærmet oss Revet var der mange flokker på begge sider av fjorden. Vi gikk til ankers kl. 16.15 et stykke syd for stasjonen, da her er svært utgrunt. Selve Revet dannes av en stor gruskjegle, som er lagt op av en elv, som kommer fra Claveringøya. Ved høivande kan man komme med robåt fra Claveringfjorden til Tyrolerfjorden, mens bunnen ligger tørr ved fjære sjø.

Fangsthytten ved Revet blev oprinnelig opsatt av Foldvikekspedisjonen i 1926. I 1928 blev der bygget et nytt hus av Finn Devolds ekspedisjon. Dette er helt torvtekket og et meget godt hus. Vi traff her fangstmannen Henry Rudi som hadde overvintret her sammen med Finn Framnæs Hansen. Den siste var nu i Myggbukta. Johnsen og Giæver var også her. De var kommet hit i slutten av juni over isen fra Kapp Stosch efter en meget slitsom tur, men kunde ikke komme videre efter at fjorden var gått op, da de manglet brennsel

Fig. 4. Den norske fangsthytte »Sverresborg» på nordsiden av Vegasundet.

Adolf Hoel fot. 15/8 1930

til motorbåten. Fangsten ved dette hus utgjorde siste vinter 44 hvitrevskinn, 6 blårevskinn, 8 ulveskinn samt 4 hvite og 1 blå, levende rev.

I løpet av dagen blev der foretatt forskjellige ekskursjoner. Sammen med Werenskiold var jeg en tur vestover op gjennom et langt og trangt dalføre mellom 13—1400 meter høie fjell av gneiss og glimmerskifer. Omtrent 1.5 mil fra sjøen hang en bre utover fjellene og dalen, men om dette var en direkte utløper av innlandsisen kunde vi ikke avgjøre. Et annet parti var på fisketur til nordsiden av Tyrolerfjorden, hvor fangstfolkene pleiet å fiske sjørøie med not foran en elvemunning. I almindelighet fikk de 20—30 stykker i hvert kast, men denne gang var de uheldig og fikk intet, antagelig fordi elven var for stor og grumset.

Den 23. var jeg inne i Grantafjorden sammen med v. Krogh, som loddet fjorden op fra motorbåt, mens jeg var i land på forskjellige steder og tok bergartsprøver og geologiske skisser. Denne fjord blev først opdaget i 1926 av den engelske geolog Wordie. Fjorden er gjennomgående 70—80 meter dyp, men over fjordmunningen ligger en stor moréne, så innløpet er meget grunt. På lange

strekninger er dybden bare 3—4 meter. Kun nærmest nordsiden av munningen er der op til 15 meters dybde på et kortere stykke, så fartøiene må passere her.

Da det er så utgrunt ved Revet tok det nokså lang tid å få alle saker båret ned til en plass hvor det kunde bæres ombord i båtene. Dette blev gjort i løpet av natten, og den 24. om morgenen ved 8-tiden, da der var flo sjø, gikk våre båter inn og tok alt ombord. Kl. 10.30 forlot vi stedet og kom kl. 14 samme dag atter til hytten ved Kapp Stosch.

Jeg var en tur oppe i fjellet om eftermiddagen og fant her en varde som var blit satt op av Karlsbak og Andresen den 4. juli 1928. Herfra hadde man en god utsikt over innlandsisen. Basaltdekket i toppen av fjellet her ved Kapp Stosch er anslagsvis omkring 300 m mektig, og øverst på fjellet ligger en temmelig utstrakt iskalott. Basalten ut mot Clavingfjorden danner et meget bratt og vilt terreng. Basalten er her utviklet i store, flotte, sekskantete søiler, som delvis ligger løse langt ned gjennom rasene. Like under basaltdekket fant jeg en kullsonne med flere kullag. Det underste av disse avdekket jeg og fant her en kullmektighet på 85 cm. Kullene var meget matte, sannsynligviss med nokså høit askeinnhold.

Mens jeg var heroppe kom det danske ekspedisjonsskib »Godthaab« innover fjorden. Henimot midnatt ankret det op omkring 1 km. utenfor huset og satte i land 6 telter. Både fartøi, motorbåter og telter førte danske splittflagg. Fartøiet gikk atter ut fjorden, så snart landsetningen var ferdig henimot kl. 2 morgen den 25. juli.

Kl. 10 om morgenen samme dag gikk vi med »Veslekari« inn til Loch Fine og ankret op i den ytre del av fjorden. På vestsiden av denne ligger et lite vann, som vi kalte Røievatnet, hvor der blev fisket røie både med flue og not. Vannet hadde ved vårt besøk kun et ubetydelig avløp ned mot sjøen, så fisken må gå op her under vårflommen. Der blev i alt tatt omkring 60 fisk med en vekt av $\frac{1}{2}$ til $\frac{3}{4}$ kg. Det var meget vanskelig å trekke noten her, da den blev full av grønske og mudder.

Jeg var hele dagen i fjellene på vestsiden av fjorden og fant her over alt devon og ikke granitt som avsatt på Lauge Kochs geologiske karter. Det var en drøi marsj over kystsletten, som er henimot en mil bred. I den store dal rett inn for Røievatnet var der

ganske store, grønne sletter på platåene oppe i dalsidene i 3—400 meters høide, og her gikk der flere store moskusokseflokker og beitet. Inne i disse dalene har dyrene neppe vært meget forstyrret av mennesker iallfall. Det var overskyet om dagen med litt regn, men om natten var der atter solskinn.

Den 26. gikk v. Krogh og Løyning innover fjorden for å skrape og lodde, mens vi andre arbeidet på østsiden av fjorden, idet vi gikk over land til Kapp Stosch. Terrenget er her meget overdekket nærmest sjøen, så det var vanskelig i en fart å bestemme de geologiske grenser. Vi så også på denne side av fjorden flere moskusokseflokker.

Mellem munningen av fjorden og huset på Kapp Stosch samlet jeg om kvelden en del overkarbonfossiler i en bekkedal, hvor overkarbonen var godt blottet. Om kvelden kom »Veslekari« ut til Kapp Stosch ved 22-tiden og ankret foran huset.

Søndag den 28. var Hoel over til Clavingøya med fartøiet for å undersøke de marine terrasser der. Flere av de andre deltagere var også med på denne tur. Jeg var en tur østover sammen med Karlsbak, som tidligere hadde funnet triasfossiler her. Han påviste stedet, og vi samlet inn en mengde ammoniter og noen fisker i denne horisont, som ikke ligger langt over sjøen. Vi så her en ugle, som øiensynlig var interessert i vårt arbeide. Sannsynligvis hadde den rede i nærheten, men vi kunde ikke finne det. Sneuglen har sine reder på små humper på lett tilgjengelige steder og ofte nær sjøen. Falken derimot har alltid redene i bratte, utilgjengelige stup og flåg. Vi så flere sådanne falkereder i noen loddrette flåg av konglomerat her. Ungene blev akkurat flyvedyktig i denne tid.

Om kvelden samlet jeg inn flere overkarbonfossiler på det sted jeg fant dagen i forveien. Gisvold hjalp mig hermed, og vi hadde begge gode bører, da vi kom ombord ut på natten.

I overkarbonen her fins en del uregelmessige lag av gips. En del av denne var helt porøs og så løs at den kunde plukkes i stykker med fingrene. Fangstfolkene benyttet denne gips til å pusse geværene med.

Før vi forlot stedet annekterte Arktisk Næringsdrift A/S den av mig funne kullforekomst. Der blev satt op en annekstasjonstavle på huset med følgende innskrift:

Landet ved K. Stosch er d. d. annektert av A/S Arktisk Næringsdrift, Oslo, for utnyttelse av kullforekomsten. Grenser: Kystlinjen

fra K. Stosch til odden ved Straumen i Loch Fyne. Herfra retvisende øst til kystlinjen ved Gale Hamkes Bay. Herfra kystlinjen til K. Stosch.

Kapp Stosch 25. juli 1930.

For Arktisk Næringsdrift

Til vitterlighet:

John Giæver.

Eiliv Herdal

Gustav Lindqvist.

Denne annekstasjonstavle har for så vidt historisk interesse, da det er den første i sitt slags som er opsatt på Grønland.

Kl. 12.15 lettet vi anker og gikk over til Claveringøya til det sted som Hoel besøkte dagen i forveien. Det ligger omkring 8 km vest for Eskimo Bay. Etter å ha arbeidet her en tid med innsamlinger fortsatte vi kl. 17 utover fjorden til Finschøyane, hvor vi tok ombord en del oljefat til Møre Grønlandsekspedisjon fra vraket av »Hird«, som ligger helt oppe ved fjæren ved en liten bukt — Hirdbukta — på nordsiden av Store Finschøy. Fartøiet er helt ødelagt.

Finschøyane består av gneiss med enkelte ganger av granitt.

Kl. 20.20 gikk vi over fjorden til Claveringøya og ankret op ved et sted som fangstfolkene kaller Storbukta eller Daudmannsøyra, da her er husruiner av over 40 eskimohus og minst 10 gravplasser. Det er antagelig den største boplass i den nordre del av Østgrønland. Husene ligger i forskjellige høidetrin. De øverste, som er eldst, ligger 10—11 meter over havflaten, de yngste bare 3—4 meter over denne. Dette synes å bekrefte at her har været to bebyggelsesperioder. Der ligger dog også noen hytter mellom disse to trin. Om dette kan tyde på kontinuerlig bosetning eller ennu flere perioder er ikke godt å si, men i ethvert fall må der ha levet eskimoer her under en lengere periode. I et av disse hus fant en av fangstfolkene første gang han var herinne, et kvinne- og et barneskjelett. Dette tyder på at de må ha tilhørt de siste av stammen og derfor ikke er blitt begravet. Det må sikkert ha været her at Clavering så de 12 eskimoer i 1823. Hvis de siste av stammen ikke er utdød, men flyttet bort, måtte de være dratt sydover, og eskimoene ved Angmagssalik, som inntil 1925 var det nordligst bebodde sted, skulde etter overlevering fra sine fedre kunne gi opplysning om hvorvidt dette virkelig var tilfelle.

Der blev også under undersøkelserne i nogen av hustomtene funnet en moskustann. Dette viser at denne dyreart må være innvandret

tidligere enn man før har antatt, men sannsynligvis har moskusbestanden været mindre tallrik den gang eskimoene levet enn nu, ellers måtte man ha funnet flere levninger av disse dyr ved boplassene.

Der blev samlet inn en del etnografisk og antropologisk materiale her. Det var strålende vær om natten, og da vi gikk ombord kl. 1.30 for å forlate stedet, bemerket en av deltagerne, som ikke var vant til de arktiske netter, at det var besynderlig at eskimoene hadde bygget på skyggesiden. Solen hadde hele tiden, mens vi var her, stått i nord, så den rett mot syd beliggende boplass lå i skyggen.

Vi gikk ut fjorden og holdt sydover langs kysten. Fastisen på sydsiden holdt på å løsne fra land, men vi måtte gå utenom Jacksonøya. Der frøs tynn skjellis om natten. Kl. 14—17 fyllte vi vann fra et gammelt isflak. Werenskiold malte imens et bilde av fartøiet. Straks etter så vi en stor isbjørn på svøm. Vi gikk så nær den at den strøk på skibssiden. Den brølte fælt av skrekk og sinne. Vi lot den fare, da der ikke er nogen verdi på sommerskinn, og vi hadde heller ikke bruk for kjøtt.

Ved midnattstid ankret vi op ved Myggbuktstasjonen. Her var nu helt isfritt. Finn Devold, Leif Brox, Finn Framnæs Hansen og Gunnar Knoph, alle tilhørende Finn Devolds ekspedisjon, kom straks efter ombord.

I løpet av natten blev alle polarhundene tatt i land. Fire av disse var allerede satt i land ved Kapp Herschel og overlatt til Møre Grønlandsekspedisjon. De resterende 11 skulde Arktisk Næringsdrift overta.

Den 30. losset vi materialer til telegrafstasjonen, kull, bensin m. m., samt utstyr til de to snekkere som skulde sette op den nye stasjon. Det var vår mening å gå til Kap Humboldt om kvellen for å konferere med Hallvard Devold om hvor alt gods til Arktisk Næringsdrift skulde settes i land. Imidlertid kom Devold, Kjellbotn og Richter ved 22-tiden op fra Kapp Humboldt med motorbåt. Da de reiste var Halle og Sørensen ennu i Vegasundet ved hovedstasjonen der. Strøm var igjen på Kapp Humboldt. Selskapet hadde en middelmådig fangst denne vinter. For det første var det litet rev og for det annet hadde de i det nye terreng delvis været plaget av store snemengder, som hadde hindret fangsten.

Den 31. juli blev lossingen fortsatt, idet største parten av godset til Arktisk Næringsdrift skulde settes i land her.

Jeg var sammen med Werenskiold en tur op gjennom et dalføre øst for stasjonen for å lete etter tertiære trestammer, som Finn Devold hadde funnet i denne dal tidligere. Vi fant også løse fossile trestykker, men først neste dag lyktes det mig å finne det sted disse stammer kom fra. Det var en tertiær elvedal, som var blitt dekket av en lavastrøm. Denne gamle fossile dal var nu skåret tvers gjennom av den nuværende elveslukt, så der var et fullstendig tverrsnitt av denne. Trestammene var blitt forkislet og var så godt vedlikeholdt at man skulde tro det var resent ved.

Også den 1. august fortsatte lossearbeidet. Mens vi lå her blev hele Myggbukta og en stor del av Fosterbukta opploddet av v. Krogh. Hoel målte op terrassene, og de andre gjorde innsamlinger på hver sin kant.

Den 2. august var vi ferdige. Våre to snekkere, Nakken og Ellingsæter, samt radiotelegrafisten gikk i land for å montere den nye kortbølgestasjon, som var en gave til Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelser fra konsul Lars Christensen. Brox blev midlertidig radiotelegrafist ombord, og Finn Devold og Framnæs Hansen blev assistenter under sjømåling og arbeidet på land. Også Hallvard Devold, Giæver, Richter, Johnsen og Gisvold blev med fartøiet videre, mens Lindqvist, som skulde avløse Gisvold, gikk i land her for senere å dra til Vegasundet med motorbåt. Ved avgangen var der 47 nordmenn samlet i Myggbukta.

Vi lettet anker kl. 17.15 og gikk ut på sjøen hvor vi tok v. Krogh med motorbåten ombord, og fortsatte så sydover over munningen av Frans Josef Fjord til Kapp Humboldt, hvor vi ankret op litt over midnatt. Vi traf her Strøm samt Halle og Sørensen, som var kommet fra Vegasundet dagen i forveien. Den hovedstasjon som vi satte i land her i 1929 var nu rødmalt og meget godt vedlikeholdt, så den i grunnen minnet mere om en fiskerhytte ved Sørlandskysten enn en fangststasjon på Grønland. I et av reveburene var et blårevpar med 10 hvalper, det første hvalpekull født i fangenskap på Østgrønland.

Den 3. august losset vi en del proviant, materialer og kull, og forlot stedet kl. 14.35. Halle blev med oss, mens Sørensen og Strøm blev igjen på stasjonen. Vi satte kursen mot dalen vest for Kapp Franklin. Det blåste temmelig sterkt, så fartøiet hev litt på sig. Vi satte i land materialer til en bistasjon her, og fortsatte derpå innover langs nordsiden av fjorden. Et stykke lenger inn satte vi i land to hus og kl. 23 satte vi i land et hus ved munningen av den store dal,

som synes å føre over mot Moskusoksefjorden. I løpet av natten satte vi i land to hus lengere inn i fjorden og et på sydsiden av munningen av Moskusoksefjorden, og ankret om morgenen op på nordsiden av Moskusoksefjorden omkring 10 km fra K. Kolthoff. Vi losset her materialer og utstyr til en hovedstasjon av samme type som stasjonene på Kapp Humboldt og Sverresborg i Vegasundet. På en tur oppe i den store dal som kommer ned her, så jeg flere moskusflokker, og jeg hørte også en gammel okse raute gjentagne ganger for å kalle på nogen efternølere. Denne rauting var nærmest en mellomting mellom okserauting og løvebrøl og lød meget kraftig. Det er den eneste gang jeg har hørt voksne moskusokser raute.

Den 5. august var vi ferdig med lossingen. Giæver og Johnsen gikk i land her og begynte straks opsetning av huset. Ved syvtiden lettet vi anker og gikk innover fjorden. Der blev landsatt et hus lengere inn på samme side. Løyning skrapet på turen til kl. 13.30, da vi ankret op på samme sted som ifjor på Ankerhamna. Jeg tok en del fotografiske sjøstasjoner innover fjorden. Sådanne stasjoner hadde jeg allerede tatt på mange steder, så sammen med de bilder, som blev tatt ifjor, har vi nu et ganske stort billedmateriale fra fjord-distriktene. Mens vi var her inne loddet v. Krogh op den indre del av Moskusoksefjorden helt ut til svingen i fjorden. Det viser sig at fartøier kan gå forbi den innerste smale del av fjorden, idet dybden her gikk op i 15 meter. I den bredere del innerst i fjorden var der op til 35 m dyp.

Vi så her flere flokker moskusokser på begge sider av fjorden. Jeg var om eftermiddagen den 5. august oppe i landet på nordsiden av fjorden. Her skulde efter Lauge Kochs geologiske kart være granitt og basalter, men det viste sig at der kun er granitt nærmest sjøen. Lengere inn er der prekambriske bergarter, kvartsitter og kalkstener. En isolert fjellrygg som jeg satte en varde på i 490 m høide, bestod av devonisk basal-konglomerat. Dette fortsatte i fjellene nordover og står sikkert i forbindelse med devonen på vestsiden av Loch Fine. Den 6. blev jeg satt i land på vestsiden av fjellet på vestsiden av Ankerhamna. Jeg gikk opover dalen helt til den indre fjellrekke og op et stykke i en dal, som strakte sig langt nord gjennom landet. Koch har kalt den Ankerdalen. Her inne er et stort landområde som er isfritt, men ennu så å si ukjent. Dette kan man forresten si om nesten alt innland derborte, da det kun er kysten og fjordene som besøkes. Langt oppe i denne dal så jeg også de røde, typiske devoniske lagserier.

I den dal hvor jeg gikk op fra fjorden er der et innsynkningsområde av devon i de prekambriske lagserier.

Mens vi lå her inne blev der foretatt kjelesjau.

Hoel målte op terrassene ved fjorden, og botanikerne og zoologene gjorde innsamlinger på begge fjordsider.

Hallvard Devold og Halle forlot fartøiet her og gikk over land til Myggbukta. Vi returnerte utover fjorden den 7. kl. 9.30 efter å ha trålet et par timer med fartøiet. Da vi passerte hovedstasjonen hadde allerede Giæver og Johnsen satt op reisverket til huset. Der blev trålet frem og tilbake ved munningen av fjorden. Waltershausenbreens front, som strekker sig tvers over hele Nordfjorden, var nu lav og nedsmeltet, men svært ujevn på overflaten, selv om den ikke kalver noget av betydning. Breen ligger i vann adskillige kilometer innover.

Vi gikk over til Strindberghalvøya, hvor der blev satt i land materialer til en bistasjon på sydsiden av den store elvemunning nærmest breen. Vannet i elven var klart, og elven fløt ganske stille gjennom den flate dalbunn. Her skal være bra sjørøiefiske, men vi fisket ikke. Vi så en stor bjørn på land. Den labbet op gjennom dalen. I stranden lå der 12 petroleumsfat, som tilhørte den danske ekspedisjon.

Kl. 22.30 fortsatte vi sydover gjennom Frans Josef Fjord og Antarcicsundet til Kong Oscars Fjord. Det var et vidunderlig vakkert vær, blikkstilte med midnatssolen glødende i fjelltoppene og de vakre blåskyggede fjell speilende sig i fjorddypet. Jeg var oppe og tok nogen billeder av de vakre partier ved Teufelsschloss og Eleonoren Bay.

Kl. 9 ankret vi op ved Ellaøyas nordøstspiss og satte i land materialer til et hus, som skal benyttes som hovedstasjon. Hermed var vi færdig med landsetning av de materialer som tilhørte Arktisk Næringsdrift A/S. Der gjenstod nu kun å plasere Møre Grønlands-ekspedisjons gjenværende materialer og gods. Denne ekspedisjon ønsket å ta nytt terreng på sydsiden av Kong Oscars Fjord, og vi fortsatte derfor kl. 12.30 til Segelselskapets Fjord og inispiserte denne til Polhems Dal, en bred flatbunnet dal, som fra nord munner ut på vestsiden av det vakre Berzelius Fjell, som med sine røde og hvite kalkstenslag tar sig praktfullt ut. Vi satte i land et hus på odden mellom Alpfjorden og Forsblads Fjord. Ved midnatstid gikk Weren-skiold, Siggesson, Brocchieri og Rikardsen i land på sydsiden av fjorden på odden vest for Kapp Petersens med to telter, motorbåten og en

robåt. Her blev også landsatt materialer til en bistasjon. Fartøiet gikk til Hammerøya, hvor vi lå til ankers om natten. Om morgenen den 9. blev her landsatt materialer til et hus på odden, hvor Karlsbak også så ruiner efter eskimohus.

Kl. 8.15 gikk vi over til Kapp Petersens på sydsiden av fjord-innløpet og losset her materialer til en hovedstasjon, kull, proviant etc. Jeg målte op et profil gjennom kalksten- og dolomittlagrekken her. Her var nogen harer og ryper, men ingen moskusokser. Derimot så vi flere revespor i stranden. Noget innenfor odden så jeg et par teltringer, som var firkantede, samt nogen stenfigurer, som så ut som om de var oplagt av barn. Sulebak og Knut Røbek gikk i land her og begynte straks opsettelsen av huset. Kl. 23.30 fortsatte vi utover fjorden til et sted noget ut for Menanderøyane, hvor der blev landsatt husmaterialer. Neste dag mellom kl. 10.30 og 11.30 landsatte vi materialer noget vest for Archerøyane. Vi var i land her og tok en del skisser og fotografier. Vi gikk med fartøiet mellom øene og land, efter at v. Krogh hadde loddet op fra motorbåten. Her var 10 m dypt. Vi fortsatte over Mästerbukta, som ligger i et vakkert terreng med store sletter og skråninger ned mot fjorden. Her så vi atter flere store moskusflokker. Der fins moskusokser langs vestsiden av Kong Oscars Fjord, men meget sparsomt. Vi så således spor på Ellaøya og inne ved Segelselskapets Fjord av streifdyr, men nogen egentlig dyrebestand synes der ikke å være før man kommer ut til Mästerbukta, altså øst for det prekambriske, forrevne fjellområde. Herfra og østover til Antartichamna, samt sydover til Scoresby Sund er der sannsynligvis en stor dyrebestand.

Vi satte i land materialer til en bistasjon under fjellet øst for Mästerbukta og kl. 19.30 kom vi til Antartichamna. På vestsiden av denne ligger et bratt fjell, som synes å være opbygget av overkarboniske bergarter, på østsiden er der marine mesosoiske lag, hvori jeg fandt nogen belemniter. Inne i bukten kommer der ned to store dalfører. Det ene fører i retning av landet innenfor Mästerbukta med ville forrevne fjell i bakgrunnen, og det annet synes å gå over mot Flemming Inlet. Vi fortsatte først sydover fjorden til hen imot Flemming Inlet, og satte i land materialer til to hus her. Det var meningen at disse senere skulde settes op ved Kapp Biot og kanskje ved Kapp Brown. Vi kunde ikke komme videre utover med fartøiet, da nogen store fjordisflorer lå og presset mot land på sydsiden av fjorden. Der

var ved vårt besøk ennå meget fjordis i Davysundet. Den har vanskelig for å drive ut her, fordi drivisen alltid presser mot land.

Vi returnerte til Antartichamna, hvor vi kom kl. 1 natt til 11. august. Der blev straks losset materialer til en hovedstasjon her på østsiden av buktens indre del. Vi så både ulvespor og revespor i stranden, samt flere moskusflokker. Her var ennå nok så mange sneskavler igjen, så det er kanskje et spørsmål om her ikke er usedvanlig meget sne på disse kanter, så fangsten om vinteren kan bli vanskeliggjort. De beste steder for fangst er der hvor sneen fyker av, så der er bare rabber, hvor fangstredskapene kan stilles op.

Karlsbak og Ombak gikk i land her med utrustning for to år. Alle de landsatte bistasjoner skulde også opføres samme høst, så snart hovedstasjonsbygningene er ferdige. Vi var ferdige her kl. 14.15 og gikk straks efter ut av bukten og innover fjorden i strålende sol. Fjordisen var drevet mot land, så vi måtte stange oss frem et kort stykke. Vi anløp Kapp Petersens, hvor der blev landsatt nogen kullsekker og litt materialer, og vi mottok post for Norge fra Sulebak og Røbek. Vi fortsatte straks efter inn til teltleiren, hvor vi kom kl. 22. Fartøiet lå til ankers her om natten.

Den 12. august om morgenen gikk Knaben og jeg i land ved teltene, mens fartøiet trålet innover fjorden. Oppe i dalen her så jeg en av de største eksemplarer av dvergbjerk, som jeg har sett derborte. Den var omkring 2 meter lang. Kalkstenslagene, som var blitt isskuret av en gammel bre, som har gått ned dalen her, var ualmindelig vakkert blottet og hadde en sjelden regelmessig lagdeling. Elven skar sig stykkevis ned i disse lag, så der var dype slukter med fossefall.

Werenskiold hadde under vårt fravær malt flere billeder, og Brocchieri hadde besteget et høit fjell over teltplassen og kaldt det Monte Carmela efter sin mor. Han var alpinist og meget flink til å gå i fjellet.

Kl. 13.30 var alle mann ombord igjen og fartøiet stod nordover Kong Oscars Fjord. Kl. 21.30 stanset vi ut for Mariaøya. Her gikk v. Krogh, Werenskiold, Rikardsen, Framnæs Hansen og jeg fra borde. Med motorbåt og robåt på slep vilde vi gå ut Sofiasundet, rundt Kapp Humboldt til Dusønfjorden for å samle devonfossiler og lodde op fra motorbåten.

Vi fikk så sterk motvind og strømsjø at vi allerede ved 0.30-tiden om natten måtte søke bak en odde under Røda Berget og slå leir for natten. Det blåste hele natten, men blev noget bedre den

neste dag, så vi kl. 11 kunde ta våre saker ombord i båten igjen og fortsette turen. Det gikk bra en stund, og vi var en tur i land ved Arentzhytta på nordsiden av sundet og så her den mest lurvete moskusokse som jeg overhodet har sett. Den så mere ut som en mosegrodd sten enn et dyr. Ullfillene hang helt ned i marken. Vi gikk den inn på 50 m hold for å se på den. Den så oss ikke og hørte heller ikke at jeg hujet. Jeg skjøt et skudd i luften med karabinen. Da spratt den rundt som en viskelærball og fikserte oss en stund, men gjorde ikke tegn til å flykte. Den begynte snart å beite igjen og verdiget oss ikke et blick da vi gikk.

Vi fikk atter så sterk motvind og så meget sjøskvett at vi måtte legge til lands under fjellet vest for Celsiusfjellet. Klokken var da omkring 14. Ute i sundet var der tett tåke. Akslingen på motorbåten var også gått i uorden. Den blev i løpet av natten reparert av Rikardsen og Framnæs Hansen. Etter middagen var jeg oppe i fjellet og lette efter devonfossiler, men fandt kun nogen dårlig vedlikeholdte plantestengler: Over 2—300 meter var der sol og stille.

Den 14. var der fremdeles tåke. Vi brøt leir og fortsatte kl. 10.45. Vi fikk atter kludder med akslingen, som gikk løs og måtte binnes sammen med taug. Kl. 13 slog vi op teltleiren ved en liten tange omkring 1 km øst for Orvinhytta under den vestlige del av Celsiusfjellet. Den 14. og 15 samlet jeg devonfossiler i flere profiler op til 12—1300 meters høide. V. Krogh tok samtidig loddskuddsrekker tvers over sundet.

Den 16. var der fremdeles tåke ved fjorden, men det letnet ut på dagen. Vi brøt leir og gikk kl. 11 utover til Kapp Humboldt, efter at vi hadde arbeidet et par timer under Rudbeckfjellet. Vi kom til huset kl. 15. Rikardsen fikk låne verktøi og reparerte motorbåten. Vi fikk også låne en del petroleum og bensin, som blev tilbakebetalt av »Veslekari«, da den et par dager senere kom her.

Om kvellen fortsatte vi til Dusénfjorden, hvor vi slog leir et stykke øst for hytten på Kapp Graah kl. 23. Det var overskyet hele dagen. Vi arbeidet her den 17., 18. og 19, v. Krogh med oplodning av den ytre del av Dusénfjorden, jeg med innsamling av devonfossiler. Kapp Graah er et vakkert sted og kanskje en av de plasser som egner sig best for bebyggelse. Oppe i bergrabbene var der meget blokkebær og krekling og flere moskusflokker beitet på begge sider av fjorden.

Den 18. så vi »Godthaab« passere ut for fjordmunningen. Den forsøkte øiensynlig å finne vei ut av isen. Den 19. kl. 22.30 kom »Veslekari« inn til teltene og kl. 23 hadde vi alle saker ombord. Kursen blev straks satt for Myggbukta.

Da vi forlot »Veslekari« ved Mariaøya om kvellen den 12. lå fartøiet ved øen natten over, mens man arbeidet i land til midnattstid. Den neste dag gikk man innover Kempefjorden og kom inn til bunnen av Dicksonfjorden den 13. kl. 14.20. Det var så dypt at man ikke kunde kaste anker. Derfor arbeidet man på land, mens fartøiet trålet ute i fjorden.

Hoel beskriver Dicksonfjorden som meget vill, omgitt av steile fjell med små bretunger som ikke når ned til sjøen. I selve fjordbunnen ligger Hisingerbreen, som er svært opsprukket. På sydsiden av fjordbunnen er der en dal med ganske frodig vegetasjon og meget blokkebær.

Kl. 19 blev alle tatt ombord. Dybden i det indre basseng var 560 m. Kl. 22 gikk man ut av fjorden efter å ha skrapet på 350 meters dyp.

Fartøiet gikk inn Röhssfjorden og ankret op kl. 8 morgen den 14. ved strømmen i fjorden. Herfra blev der foretatt en båttur inn til bunnen av fjorden. Man forlot Röhssfjorden kl. 1 natt og gikk direkte til Vegasundet, hvor man ankret op foran hovedstasjonen, Sverresborg, den 15. kl. 13.30. Der blev trålet på veien. Man var også innom Ellaøya og hentet noen saker som var bragt i land ved første besøk.

Om formiddagen den 16. arbeidet man også ved Sverresborg, men gikk kl. 12.30 med fartøiet til dalen vestenfor, hvor man arbeidet resten av dagen. Den 17. var skibet først en tur inn til hovedstasjonen og returnerte derpå til en dal omkring 15 km vest for denne ved 12-tiden. Her arbeidet man til kl. 17.45, da man gikk inn over Vegasundet til Kong Oscars Fjord og Antarcicsundet. hvor der blev trålet helt til Frans Josef Fjord. Fartøiet returnerte gjennom Antarcicsundet den 18. tidlig om morgenen og fortsatte østover gjennom Sofiasundet til femte dal vest for Rudbeckfjellet, hvor man ankret op kl. 7.15 og gjorde landgang, mens Løyning trålet med fartøiet. Dalen blev kaldt Sanddalen. Man møtte »Godthaab« her. Kl. 22 fortsatte man østover og ankret atter på sydsiden av sundet omkring 4 km øst for Rudbeckfjellet, som blev besteget av Brocchieri, Finn Devold og Richter.

Den 19. kl. 15.30 forlot man dette sted og ankret et par timer senere ved Kapp Humboldt, hvor der blev tatt ombord en del saker

til Myggbukta. Richter gikk på land her, mens Strøm og Sørensen medfulgte fartøiet til Myggbukta. Man traff også fangstmennene Rudi og Winther her. De var ute på motorbåttur fra Myggbukta for å fange levende rev. Kl. 19.20 fortsatte fartøiet til Dusénfjorden, hvor vi blev hentet.

Der blev trålet på turen mellom Bontekoeøya og Kapp Franklin og den 20. kl. 8.35 morgen kom vi til Myggbuktstasjonen, hvor alle saker tilhørende Finn Devolds ekspedisjon blev tatt ombord.

Radiostasjonen var helt ombygget med 4 rum. Kortbølgeanlegget var i orden og man hadde allerede hatt forbindelse med Bergen direkte.

Mens vi var her fanget Siggesson 4 levende lemen, som ved hjelp av en hund med harehundblod blev gravet frem av jordhullene ute på sletten. To av disse blev med hjem til Norge. Lemen på Grønland tilhører samme art som den amerikanske halsbåndlemen. Den er gråbrun om sommeren og nesten hvit om vinteren.

Før avreisen optok Hoel et tachymeterkart over stasjonsbyggelsen.

Finn Devolds ekspedisjon og Arnulf Gisvold blev med fartøiet hjem til Norge.

Vinteren 1930—31 var der i alt 16 nordmenn som drev fangst på Østgrønland. 10 av disse tilhørte Arktisk Næringsdrift A/S, som nu eier en rekke hus på Hudsonlandet og i fjorddistriktene sydover. De øvrige seks tilhørte Møre Grønlandsekspedisjon, av hvis deltagere fire også var deltagere i »Hird«-ekspedisjonen. To av disse drev fangst ved ytre del av Claveringfjorden og på Wollaston Forland på »Hird«-ekspedisjonens gamle terreng, mens de fire andre fanget på sydsiden av Kong Oscars Fjord og i Segelselskapets Fjord.

Foruten nordmennene var der også 10 dansker, som tilhørte Østgrønlandsk Fangstselskab Nanok. De fanget ved Tyrolerfjorden, Sabineøya og kysten nordover til Danmarkshavn. Foruten de gamle hytter satte de høsten 1930 op en del nye hus, som er avsatt på kartet, fig. 1.

De depothus som blev satt op av Baldwin-Zieglerekspedisjonen i 1901 på Bass Rock og Kapp Philip Broke på Shannonøya, blev i 1930 overdratt til den norske stat.

Den 20. august kl. 21.30 lettet vi anker og forlot Myggbukta under full salutt. Dønningen gikk helt inn på kysten, hvilket kun sjelden inntreffer. Vi gikk et stykke ut for Kapp Hold with Hope, men da vi ikke fant noget isflak å fylle vann ved måtte vi vende

tilbake. Da der samtidig blåste op en frisk nordøstkuling gikk vi til ankers under Kapp Hold with Hope kl. 8.45 på samme sted som ifjor. Da vinden løiet av ut på natten forlot vi ankerplassen den 22. kl. 3.30 morgen og opsøkte et isflak inne på Fosterbukta. Kl. 9 satte vi direkte kurs for Jan Mayen med loggen ute. Der var så å si isfritt, men delvis tett tåke, vind og regn.

Den 24. kl. 7 ankret vi op ut for Østerrikerhuset. På grunn av høi sjø kunde vi ikke lande ved telegrafstasjonen. Mange av de ombordværende gikk over til stasjonen og hjalp Lid og Rygg å bære samlinger og utstyr over øen. Det er omkring 1¹/₂ times marsj her. Kl. 11.30 var alt ombord og vi fortsatte direkte for Ålesund. Før avgangen var stasjonens bestyrer, Olonkin, og to andre av stasjonens folk ombord. En mann hadde kuttet en finger, og Scholander måtte sette den av i ytterste ledd og sy den igjen.

Vi kom til Ålesund den 28. august kl. 7 morgen. De fleste reiste hjem allerede samme dag, mens jeg blev igjen i Ålesund til fartøiet var utlosset. Det blev avlevert om kvellen den 29.

Resultatene av ekspedisjonen er følgende:

Oplodningsarbeider: Ferdig oploddet og kartlagt blev Myggbukta og en del av Fosterbukta, den indre del av Moskusoksefjorden til henimot svingen i fjorden og ytre del av Dusénfjorden, alle i målestokk 1 : 100 000. Foreløbig oplodningsarbeider blev gjort ved loddskudd på havet, oplodning av Grantafjorden, Claveringfjorden ved Revet, ytre del av Loch Fine til inn forbi Straumen, loddskuddsrekke fra Kapp Herschel til Jacksonøya, loddskuddrekke i ytre del av Moskusoksefjorden, Sofiasundet, oplodning av innløpet til Segelselskapets Fjord og loddskudd i Kong Oscars Fjord ved Archerøyane.

Geologiske iakttagelser og innsamlinger av kvartærgeologisk art, samt 400 bergartsprøver, ca. 65 stykker tertiære treprøver, 350 triasfossilstykker, 45 plater med permfossiler, 530 stykker med overkarbonfossiler og 270 stykker med devonfossiler, samt diverse jordprøver.

Zoologiske innsamlinger av sjødyr, insekter, pattedyr og fugler. Materialet vil bli bearbeidet av forskjellige spesialister.

Botaniske innsamlinger av blomsterplanter, lavarter og moser. Materialet er under bearbeidelse.

Der blev også innsamlet en del *etnografisk* og *antropologisk* materiale, og der blev optatt kartsquisser av bebyggelsen samt en mengde bilder.

I Myggbukta blev der opført en ny kortbølgesender.

Der blev optatt en film av professor Brocchieri, samt tatt en rekke fotografier, delvis til bruk for kartleggingen.

Videre malte Dagfin Werenskiold en rekke bilder, som blev utstillet i Oslo vinteren 1930—31.

Møre Grønlandsekspedisjon blev ført til Grønland, og Finn Devolds ekspedisjon fulgte med hjem. Dessuten blev der medtatt en mengde utstyr og materialer til Arktisk Næringsdrift.

Der blev landsatt hus på 19 forskjellige steder, hvorved meget nytt land er vunnet for norsk fangstvirksomhet.

Østgrønland blev i 1930 besøkt av følgende fartøier:

D/S »Veslekari« av Ålesund med Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelsers ekspedisjon (se ovenfor).

M/K »Gungnir« av Ålesund, skipper Ole Tokle, for fangst. Fartøiet besøkte Loch Fine og Myggbukta.

M/K »Sælbarden« av Ålesund, skipper Osvald Lillenes, for fangst i Loch Fine.

M/K »Enos«, skipper Ole Rødseth, for fangst i Loch Fine.

M/S »Nordkap II« av Tromsø, skipper Isak Isaksen, med en amerikansk turistekspedisjon (leder: Tallcot).

Rumeneren Constantin Dumbrava med den norske selfanger »Grande« besøkte Scoresby Sund (Hurry Inlet).

D/S »Quest« av Bodø, skipper Ludolf Schjelderup, besøkte Angmagssalik og kyststrekningen nordenfor med en engelsk flyveekspedisjon under ledelse av H. G. Watkins.

D/S »Godthaab«, kaptein Riis Carstensen, med Lauge Kochs ekspedisjon besøkte kysten og fjordene mellom Sabineøya og Davysundet.

Angmagssalik blev anløpet av D/S »Gustav Holm« og Scoresby Sund av D/S »Gertrud Rask«.

En amerikansk ekspedisjon under ledelse av kaptein Robert A. Bartlett med fartøiet »Effie Morrissey« foretok arkeologiske undersøkelser på Shannon- og Claveringøya.

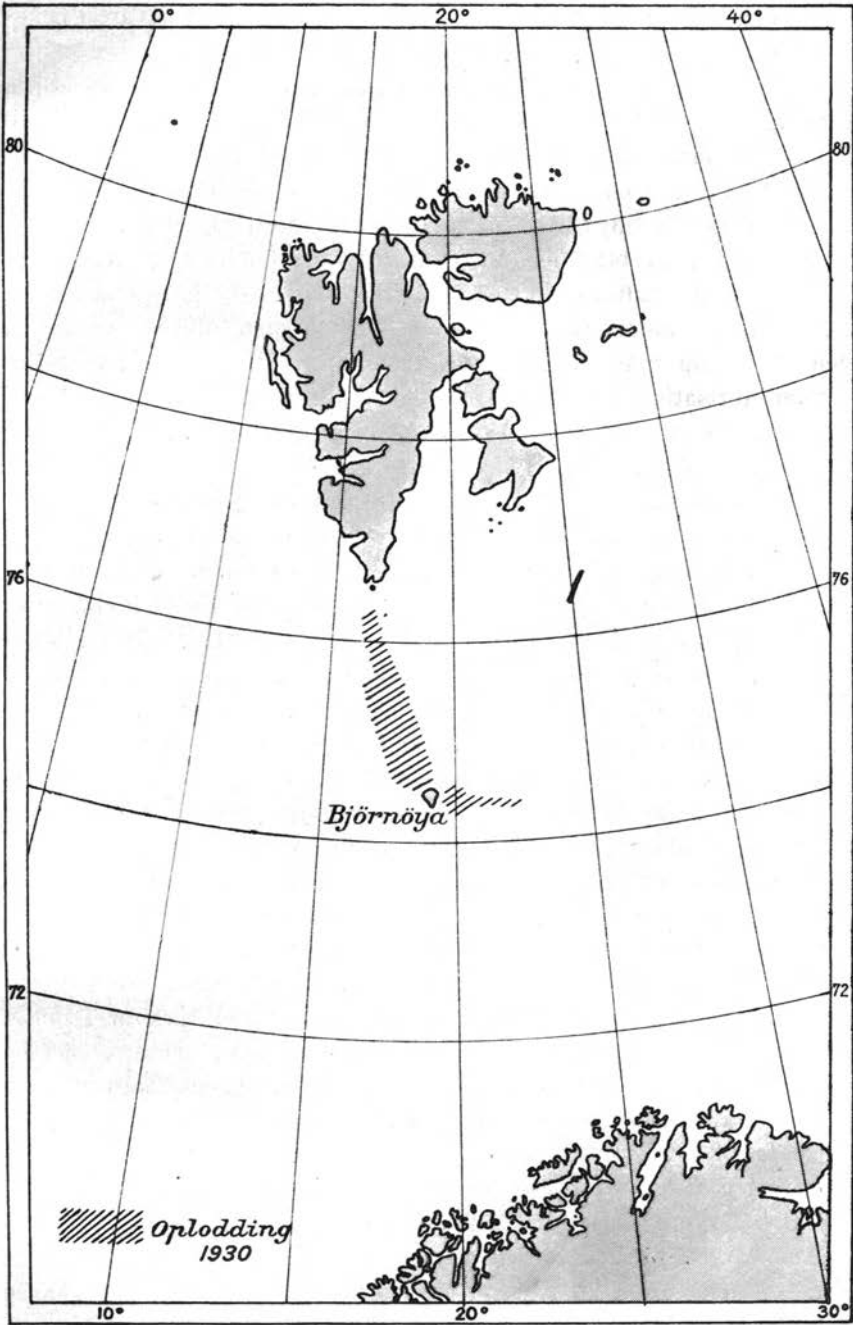
EKSPEDISJONEN TIL SVALBARDFARVANNENE

AV ROLF KJÆR

Ekspedisjonen foregikk med marinens opsynsskib »Michael Sars« (207 brutto tonn) og blev ledet av hydrograf, sjøkyndig ved *Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelser*, Rolf Kjær som blev assistert av skibets officerer (kaptein P. L. Münster, premierløytnantene L. Jansen og Erling Kjær), spesialofficerer og mannskap, i alt 26 mann; av disse hadde premierløytn. Erling Kjær tidligere arbeidet som hydrograf.

Ekspedisjonens oppgaver bestod i oplodningsarbeide, oesanografiske og meteorologiske undersøkelser i farvannene mellom Bjørnøya og Vest-Spitsbergen tillikemed tidevannsobservasjoner på selve Bjørnøykysten. Ekspedisjonsfartøiet blev utrustet i Harstad de siste dager av mai og ekspedisjonen varte til 10. juli. »Michael Sars« forlot første gang Tromsø 2. juli, gikk ut ved Torsvåg fyr og begynte oplodningsarbeidet neste dag da man fikk Bjørnøya isikte. 4. juli gikk man inn til Austervåg efter først å ha anløpet Sørhamna og Russehamna på sydostkysten for å søke etablert en tidevannsmålestasjon. I Austervåg blev i dagene 4.—6. juli opprigget en automatisk tidevannsregistrator ved fjellveggen vest for den gamle kullsilø; den blev efter endel forsøk satt igang 6. juli om kvelden. Til pasning av måleren sattes i land i Austervåg 2 matroser og assistent Alfred Andersen med full utrustning, telt og mat.

I de efterfølgende 2 dager hindret nordvestlig stormende vær ekspedisjonens videre arbeide og »Michael Sars« lå derfor til ankers i Sørhamna som i denne tid var besøkt av ca. 60 fiskefartøier, 8. juli gjenoptokes oplodningsarbeidet ost av Bjørnøya og der blev loddet inntil 40 nautiske mil av land. Tiltagende skodde og usiktbart vær satte stopper for oplodningen den 9., hvorfor man benyttet anledningen til å opsette på nord- og vestkysten av Bjørnøya et par merker og signaler til bruk under den videre oplodning. Under vedvarende usiktbart vær utførtes derefter oseanografiske observasjoner vest for Bjørnøya inntil den 12., da man gikk tilbake til Tromsø via

Lopphavet for å ta kjelsjau og fylle kull og vann. En havarert fiske-skøite blev tatt med på slep fra Bjørnøya til Norge.

Efter 5 dages ophold i Tromsø gikk »Michael Sars« nordover via Torsvåg og fortsatte de oseanografiske arbeider syd av Bjørnøya inntil den 19. da man anløp Austervåg for å efterse tidevannsmåleren og proviantere vaktmanskpet. Derefter optokes oplodningsarbeidet langs ostkysten av Bjørnøya, der fortsattes ut for nord- og nordvestkysten og inntil den 25. blev der under gode værforhold stadig drevet oplodning, oseanografiske og meteorologiske observasjoner. I denne tid var man op under Sørkapp på Vest-Spitsbergen uten å se drivis. Den 25. anløp man Bjørnøya, (Sørhamna) hvor der lå ca. 20 fiskefartøier, fortsatte oplodningen og de oseanografiske observasjoner mot syd, men måtte allerede 20 n. mil syd av øya avbryte arbeidet på grunn av kuling og sjø. »Michael Sars« gikk derefter inn til Honningsvåg på Finnmarkskysten for å komplettere kull- og vannbeholdningen.

29. juni gjenoptokes det oseanografiske arbeide ca. 70—80 n. mil sydost av Bjørnøya. Under anløp av Austervåg samme dags kveld kom en fiskeskøite med en syk mann (lungebetendelse) for å søke hjelp. Efter radiokonferanse med Hammerfest sykehus blev det besluttet å avbryte videre arbeide og gå med fartøiet til Hammerfest med den syke. Efter hurtig overfart fra Bjørnøya til Hammerfest returnertes 2. juli til farvannene ved Bjørnøya, hvor der nu i tiden 3.—6. juli vesentlig blev drevet oseanografiske og meteorologiske observasjoner syd og ost for øya.

6. juli anløp man Austervåg og begynte demontering av den automatiske tidevannsmåler, som nu hadde været i uavbrudt gang i 30 døgn. I løpet av 7. var apparatene demontert og vaktmannskapet tatt ombord, hvorefter man gikk sydover langs ostkysten av Bjørnøya, anløp Russehamna og eftersøkte ved Måkeholmen i et par timer uten held en båe, hvorpå man samme dag hadde fått opgitt, forøvrig feilaktig méd. Om eftermiddagen fortsattes sydover med kurs for Tromsø. Passerte Torsvåg fyr den 8. ved middagstid, anløp Tromsø samme kveld og fortsatte til Harstad hvor ekspedisjonen avsluttedes idet fartøiet derfra blev sendt på Islandstokt.

Der blev av ekspedisjonen utført foruten de meteorologiske observasjoner og tidevannsmålingen, i alt 5 oseanografiske snitt omkring Bjørnøya og tatt tilsammen 252 loddskudd med bunnprøver. Værforholdene var jevnt gode, overveiende vestlig vær, men siktbarheten mindre god. — Deltagelsen i fisket i Bjørnøyfarvannet lot til å være ganske god, idet der observertes henimot 200 norske fiskedampere og skøiter.

EKSPEDISJONEN TIL SPITSBERGEN

AV H. FREBOLD

Formålet med ekspedisjonen til Spitsbergen sommeren 1930 var en inngående undersøkelse av den mesozoiske lagrekke i Isfjordområdet. Denne undersøkelse, som av Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelser blev overdratt mig, var ønskelig for å kunne supplere de resultater, som var opnådd på de tidligere Spitsbergenekspedisjoner.

Vi reiste fra Harstad 2. juli med kulldamperen »Inger Elisabeth« og kom til Longyearbyen 5. juli. Opholdet på Spitsbergen varte til 26. august da man forlot Adventfjorden med en kulldamper.

Undersøkelsene blev foretatt på østkysten av Nordfjorden (Dicksonlandet) ved Sassenfjorden, Adventfjorden, Grønfjorden og i området mellom Festningen og Russekeila. Der blev arbeidet i den såkalte perm, i trias, jura og krittformasjonen.

Fra disse lag forelå der allerede et ganske betydelig materiale, for største delen innsamlet på Hoels ekspedisjoner og bearbeidet av mig. Meget nytt om stratigrafien og mesozoikums faunistiske forhold var derved fremskaffet, men like mange nye spørsmål blev reist, særlig angående de forskjellige horizonter gjensidige beliggenhet og og deres plass i andre områders stratigrafiske system.

Takket være de overordentlig gunstige forhold i 1930 lyktes det stort sett å løse disse spørsmål. I det følgende skal gis en oversikt over resultatene som vil bli mere utførlig behandlet i et arbeide, der snart vil bli publisert i serien »Skrifter om Svalbard og Ishavet«.

De underste mesozoiske lag på Spitsbergen dannes av en sandig, lokal tildels temmelig mektig serie, som man hittil mest har betegnet som permisk.

Den fauna som man finner i disse lag — ofte er Myalina-arter fremherskende — viser imidlertid en lavtriassisk karakter, og former

som skulde tyde på Zechstein fins ikke. Avdelingens faciesutvikling veksler også sterkt. Sandinnholdet, som er særlig høit i Festningsprofilen, avtar stadig østover samtidig som mektigheten blir mindre. På Dicksonlandet fantes i det tilsvarende nivå flere lerskiferlag med ammonittrester. Det viser sig at denne serie sannsynligvis er av nøiaktig samme alder som den østgrønlandske Ophicerasavdeling. Mellom denne serie og den allerede lenge kjente undertriassiske Posidonomyaskifer ligger nu først en temmelig mektig lagpakke sandstener uten fossiler, som er nogenlunde ensartet utviklet over hele Isfjordområdet. De øvre lag viser derimot en mere eller mindre forskjellig faciesutvikling. Posidonomyanskiferens eldre skikter, karakterisert ved ammonitter beslektet med *Lecanites* etc., fins bare i områdets østre del, men også skiferavdelingens yngre avdeling, *Arctoceras*lagene, er faunistisk godt utviklet bare i øst og områdets midtre deler, mens man overhodet ikke finner noen fossiler i Festningsområdet.

Faciesforskjellen mellom øst og vest kan forfølges gjennom hele trias og de undre deler av jura. Den undre del av mellemtrias svarer til Grippianivået og undre Saurienivå i øst — og hvorfra vi særlig fra Sassendalområdet gjorde rike innsamlinger med flere nye former — er faunistisk sett ikke markert i Festningsprofilen. Også *Daonella*-nivået (yngre mellemtrias), som i øst er meget fossilrikt, fører ved Festningen bare få former. Den undre del av overtrias er ved festningen ikke lengere rent marint utviklet. Det samme gjelder lias, som i den østlige del av Isfjorden påtreffes i vakker marin utvikling.

Bortsett fra krypespor har man imidlertid ikke funnet noen fossiler. I juraens øvre del og også i nederste del av undre kritt finner man øiensynlig ikke denne slags faciesulikheter, mens man igjen påtreffer dem lengere op i undre kritt.

De utpregede faciesulikheter, som her kortelig er omtalt, gjør tilstedeværelsen av et land som lå vestenfor det nuværende Spitsbergen helt nødvendig. Holtedahl har tidligere antatt tilstedeværelsen av et sådant land i devon- og tertiærtiden. Dette land var sannsynligvis et smalt og høit »borderland«, som dog ikke på nogen måte kan ha vært Grønland i overensstemmelse med Wegeners kontinentalforskyvningsteori. Man har nemlig på Vest-Spitsbergen enkelte lag som må være avsatt nær en kyst, mens man på Østgrønland finner en marin utvikling av den samme horisont.

I tilslutning til Holtedahls fremstilling av forholdene i devon og tertiær må Spitsbergens mesozoiske sedimentasjonsområde opfattes som et »Vortiefe« med sterk tendens til innsynkning.

Dette »Vortiefe« var i vest begrenset av det formodede borderland (Skandikklandet. Østenfor lå de mere stabile partier av Barentshavets shelf. Disse har sannsynligvis ikke vært bedekket av de mesozoiske have så lenge og hyppig som det Spitsbergenske sedimentasjonsområde.

Det er klart at det nettop er grensesonen mellom Skandikklandet og det Spitsbergenske »Vortiefe« som sammenlignet med dette områdes almindelige innsynkning viser den kraftigste tilbøielighet til innsynkning, hvilket også må ha gitt sig uttrykk i en, visstnok liten, skrånstilling av de sedimentære lag. Jeg er derfor kommet til den anskuelse at den store flexur, som er særlig utpreget syd for Isfjorden, i ethvert fall blev dannet i mesozoisk tid, sannsynligvis ennu tidligere. I tertiærtiden fikk den imidlertid sin nuværende markerte utvikling. Denne anskuelse støttes også av forskjellige iakttagelser vedrørende kritt-tertiærgrensen, som vi dog ikke kan gå nærmere inn på her.

Ved siden av de stratigrafisk-paleogeografiske og tektoniske undersøkelser blev der fra de forskjellige lag samlet faunaer av stor paleontologisk og paleozoogeografisk interesse. Bearbeidelsen av dette materiale vil dog ikke bli ferdig på nogen tid.

Jeg vil ikke undlate her på det hjerteligste å takke dosent Hoel for ekspedisjonens utrustning og ingeniør O. Staxrud og student Werenskiold for deres medarbeiderskap. Jeg er også sysselmannen og bergmesteren samt Store Norskes funksjonærer i Longyearbyen takk skyldig for aldri sviktende velvilje.

EKSPEDISJONEN TIL FRANZ JOSEFS LAND

AV GUNNAR HORN

Ekspedisjonen hadde til formål videnskapelige undersøkelser på Frans Josefs Land og i tilliggende strøk, samtidig som fartøiet skulde drive almindelig fangst under opholdet der. Som ekspedisjonsfartøi blev leid selfangeren M/S *Bratvaag* av Ålesund, skipper Peder Eliassen. Ekspedisjonens leder og geolog var forfatteren, som zoolog deltok cand. real. Adolf Sørensen og som botaniker Olaf Hanssen. Foruten skipperen utgjorde besetningen 13 mann, og vi var således i alt 17 mann. *Bratvaag* har en bruttodrektighet av 96 tonn og er forsynt med en 120 HK Bolindermotor som gir det en fart av 7—8 knop. Trådløs telegraf hadde vi ikke, bare en almindelig lampe-mottager.

Vi forlot Ålesund 26. juli og kom til Tromsø den 30. Samme kveld seilte vi videre og var neste morgen på vestsiden av Sørøya hvis bratte styrtinger mot sjøen og plataaktige overflate minner adskillig om den sydlige del av Bjørnøya. Den 1. august hadde vi havblikk, om ettermiddagen en svak bris og så stille igjen. Neste dag fremdeles fint vær med litt dønning og tåke utover formiddagen. Den lå som et tynt dekke på vannet og vi kunde se den blå himmel over oss. Om ettermiddagen skulde vi være omtrent tvers av Hopen, men da vi øiensynlig var kommet for langt øst måtte vi forandre kurs og gå vestover. Tåken satte nu inn for alvor, men omsider dukket en mørk kyst frem, vi gikk litt videre og ankret på seks favner vann. Her hadde zoologen sin første stasjon. Om natten var vi i land ved Thorkelsenskardet, et av de skard som deler Hopenplataet i flere deler. Disse søkk er rester av gamle daler, det var tydelig å se¹.

¹ Hovedtrekkene av de geologiske resultater blev fremlagt i et foredrag i Norsk Geologisk Forening 26. februar 1931, kort referat i Norsk geol. Tidsskr. B. XI.

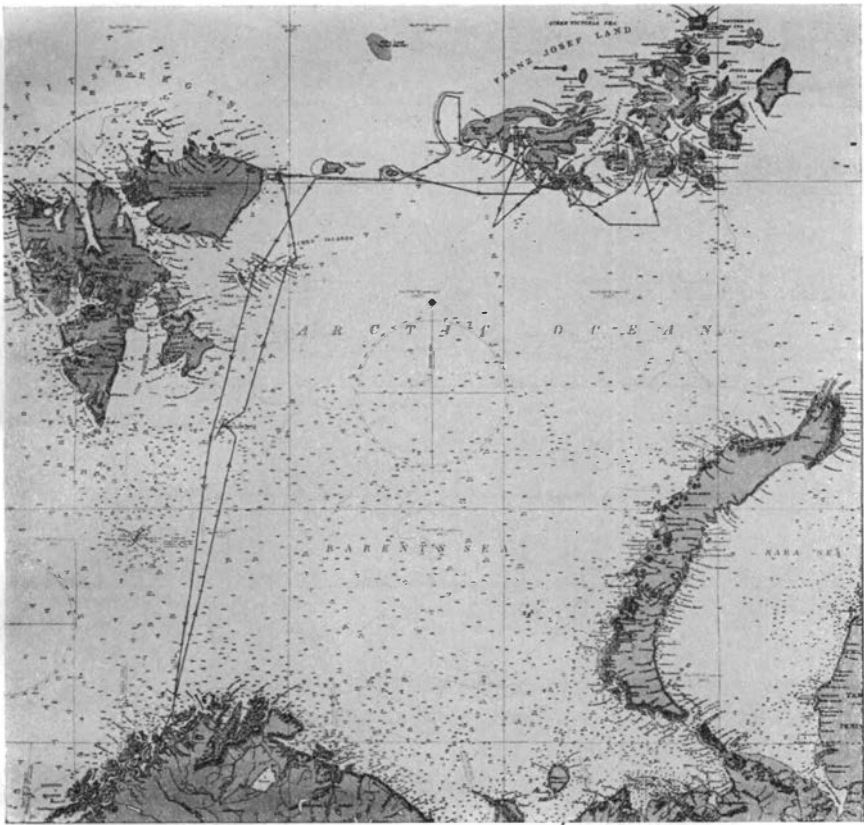

Fig. 1. Bratvaag's rute til Franz Josefs Land 1930.

Kl. 6.15 lettet vi anker og fulgt av den evindelige tåken satte vi kurs for Kong Karls Land. Den 4. om morgenen var vi opunder øene, men tåken var tett så vi måtte stoppe og vente på lettere luft. Ingen dravis, bare noen isbiter og flak av fjordis. Kl. 9 lettet tåken litt og vi så rett forut en lav kyst som viste sig å være Abeløya. Vi ankret like opunder land. Det er temmelig urent her og et par storiser stod på grunn i nærheten. Abeløya er ganske lav, oppbygget i sin helhet av basalt og minner hvad topografi angår meget om den nordøstlige del av Bjørnøya. Kl. 14.30 drog vi videre rundt øen og nordover langs dens østkyst. Ved tretiden om morgenen den 5. august skulde vi være øst for Storøya — som ligger ved kysten av Nordaustlandet — og da tåken lettet fikk vi også se øens hvite iskuppel et godt stykke i vest for oss. Det viste sig at det brit.

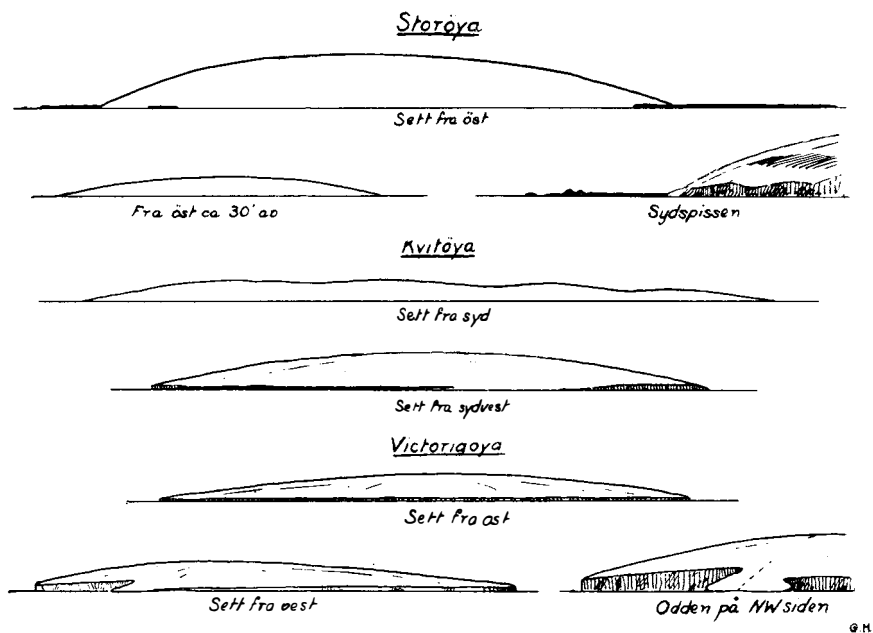

Fig. 2.

admiralitetetskart ikke var helt korrekt og at Worsleys plassering av øen (1925) var noenlunde riktig. Vi gikk da vestover og var først i land på sydspissen hvor et lite bart land bestående av gabbro stikker frem under breen. Senere besøkte vi det isfri flatland på øens nordostside. Her fant vi det depot som blev nedlagt her i 1928 av en italiensk ekspedisjon til mulig hjelp for *Italia*-ekspedisjonen og Roald Amundsen og hans feller. Et av våre medbragte hus satte vi opp like ved depotet. Her er et større bart land ned mot hvilket breen skrånar jevnt. Det lave isfri landet er sterkt overdekket med grus og rullesten. Hvor det faste fjell stikker frem består dette av forholdsvis upresset kvartsdioritt. Der er mange småvann og landet skrånar jevnt mot sjøen så man ikke har nogen cliff eller brink. Var en tur oppe på breen, men ingen drivis å se, bare enkelte grunniser her og der rundt øen. Iskanten lå nok langt nord i år.

Kl. 17 lettet vi og satte kursen østover. Til å begynne med fulgtes vi trolig av tåken, men senere lettet den og vi fikk snart øie på Kvitøyas mektige ishette. Vi styrte inn mot det isfri landet på sydvestspissen og ankret ca. $\frac{3}{4}$ naut. mil fra land. Etter vår utseilte distanse skal det være 32 mil fra Storøya til Kvitøya. Vi opholdt

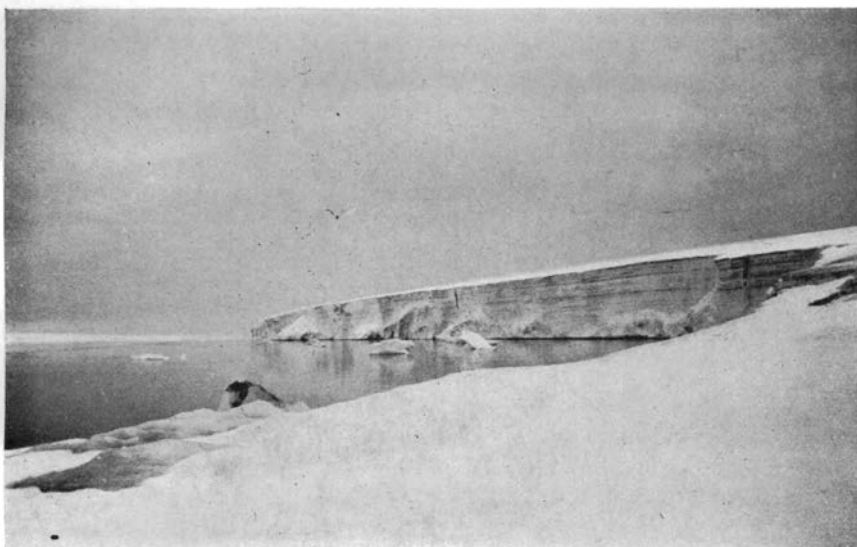

Fig. 3. Fra Nordvestsiden av Victoriaøya.

Horn fot. 8/s 30.

oss på Kvitøya inntil 7. august kl. 13.40. Under oppholdet på øen (6. aug.) blev Andrées leir funnet (for beretning herom se: Med Ørnen mot polen. Oslo 1930).

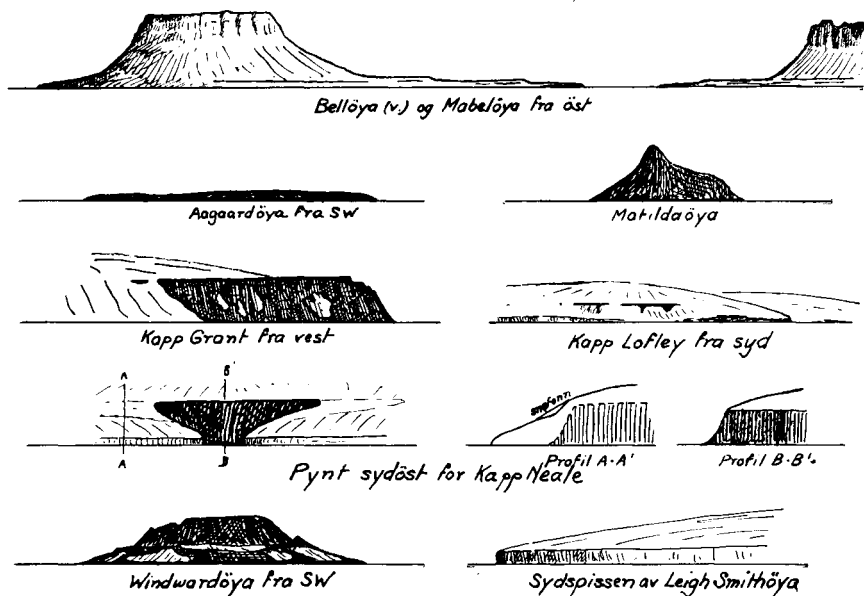
Efter å ha gått litt sydover for å komme klar grunnene blev kursen satt for Victoriaøya og efter å ha passert et tåkebelte fikk vi på bakbord øie på øen, en lav hvit kuppel. I retning av øen var der en del iser hvorav adskillige grunniser. Litt drivis reket omkring og en del storkobbe blev tatt her. Det var en vakker aften; sjøen lå som et speil og i vest skinnet Kvitøya med sine sørgelige minner. Natten til den 8. aug. gikk vi op langs vestsiden av Victoria idet det var vår hensikt å gå i land på NNW-siden hvor der skulde være en strand. Her var også et nes hvor breen skrånet jevnt ned, og hvor det så ut til å være mulig å komme på land. Med motorbåten reiste vi i land og la til ved landkallen som skaffet en god brygge. Der er her på en strekning av et par hundre meter en rullestenstrand som dog for en stor del var dekket med sne. Da man vel kunde tenke sig at en i disse trakter forlist ekspedisjon vilde søke inn her nedla vi materialer for et lite hus inne på stranden. Vi var også en tur til øens topp (ca. 110 m. o. h.) som vi nådde efter bare $\frac{3}{4}$ times gange. Kl. 8 forlot vi Victoria, gikk nordenom øen og derefter øst-

over. Snart efter fikk vi et fartøi i sikte som viste sig å være *Terningen* av Tromsø, skipper Gustav Jensen, hvormed vi sendte en meddelelse om Andréefunnet. Vi fortsatte østover og passerte om eftermiddagen et smalt belte med fjordis. Frans Josefs Land var nu godt synlig i horisonten, men så satte tåken inn og hele natten til den 9. lå vi stille. Skjøt en bjørn som kom svømmende langs skibssiden. Den var på vei innover mot land fra en isstrimmel som nu blev slått op av dønningen. Om eftermiddagen den 10. lettet tåken litt og vi fikk igjen land i sikte; en mørk pynt med skodde på toppen og vestenfor pynten, som var Kapp Grant¹, lyste det av breen. Vi satte nu kurs for Belløya men tåken var så lei at vi måtte stoppe og gå litt utover igjen. Stanset maskinen og la oss til å drive. Neste formiddag lettet tåken litt og vi fikk se at vi lå utenfor Kapp Stephen. Mens tåken lå tykk ute ved kysten var det klart innover Nightingalesundet hvis iskyster skinnnet og lyste i solen. Satte kursen innover sundet og op til Kapp Forbes hvor der er et lite lavt nes utenfor hvilket vi ankret. Neset er flatt og pent og her var det en rikdom på den arktiske valmue hvis ssvovelgule blomster dannet en velgjørende kontrast til al isen og den svarte steinen. På sydsiden av neset satte vi op det siste av de tre hus som vi hadde med og la også igjen litt proviant. Huset vil være et bra tilfluktssted for fangstfolk og ekspedisjoner som arbeider i disse trakter. På nordsiden av Kapp Forbes — mellom breen og pynten — er der bra havn. Efter hele dagen å ha arbeidet med videnskapelige undersøkelser på Kapp Forbes besøkte vi det sønnenfor liggende Kapp Stephen som ligger meget mere utsatt for sjø. Derefter var vi igjen på Kapp Forbes, og seilte så ut Nightingalesundet og passerte om morgenen den 12. Kapp Flora og var snart efter inne på Guntherbukta. Her var der nu en masse alker. Kl. 12.15 gikk vi i land og så inne på stranden spor av bjørn og tre rever. Vi gikk op den dalen som fører over til sydsiden av Northbrookøya og som er kalt for Windy Gully (Vinddalen). Vi arbeidet i dette område til sent om eftermiddagen da tåken satte inn. Nu kom der en del drivis settende ned på oss fra nord og vi lettet derfor og gikk ut Mierssundet. Plutselig rev det i tåken og vi fikk se Mabeløyas fjell betenkelig nær så vi hurtigst måtte forandre kurs. Da tåken lå tett ved Kapp Flora bestemte vi oss til først å ta en

¹ Fartøier som skal inn til Frans Josefs Land søker helst land ved det lett kjennelige Kapp Grant, eller Belløya med sitt karakteristiske klokkeformige fjell.

tur østover hvor vi ut tilhavs fant en del fjordis med storkobbe. Neste dag (14/8) omtrent på 55° østl. lengde kom vi borti en del drivis, tildels store florer, men ingen bjørn var å se. Begynte så å gå på nord og kom snart ut i åpent vann så det var sannsynligvis en odde som stakk ut fra de store drivismasser vi uten tvil har øst for oss. Kl. 13 fikk vi land i sikte, var til å begynne med adskillig i villrede med hvad det var, men fant omsider ut at det måtte være McClintockøya. Kl. 19 var vi opunder land og fikk bl. a. se den lave isfri Aagaardøy og Kapp Dillon. Vinden hadde efterhvert øket til kuling av NE. Omsider rundet vi nordvesthjørnet av McClintockøya og satte kursen på det lave neset på Algerøya. Ankret på sydsiden av neset kl. 23.50 og været hadde nu bedret sig. I fjellet rett inn for vår ankerplass var juralagene utmerket blottet og i toppen anstod den allestedsnærværende basalt. Vi har kalt fjellet for Profilfjellet. Juralagene består her som ellers på Frans Josefs Land vesentlig av løs sann som man ved første øiekast skulde tro var av helt moderne opprinnelse. Fra fjellet kunde vi se at isen ikke var oppbrukket i Negri-fjorden og noen av folkene som hadde været over på den andre siden av øen kunde berette at Markhamsundet fremdeles var islagt. Vi var også en tur til Fiala-Zieglerekspedisjonens leir fra 1903—05. Vi så friske fotspor i sandet så russerne hadde nok allerede været her og det russiske flagg var da også opsatt ved det amerikanske hus. Der lå meget proviant omkring og sjokoladen var i all fall fremdeles spiselig. Vi hadde egentlig tenkt å gå op i Markhamsundet og Austriastredet, men fastisen stoppet oss og efter å ha gjort en liten avstikker op mellem Alger- og Bruceøya satte vi kursen sydover mellem de nesten i sin helhet isdekkede øer Leigh Smith og Brady og så vestover til Miersundet. Den 16. var det strålende vær og vi kjørte litt omkring i sundet for å se efter fangst. Svak nordlig vinn og litt spredt drivis, vesentlig oppbrukket fjordis. En og annen grønlandssel boltrer sig i vannet og en ismåke kløver luften, ellers ålt stille. Gikk inn på Guntherbukta og kunde se at der tvers gjennom Northbrookøya gikk en smal, nu islagt kanal, som munnet ut på vestsiden av Kapp Gjertrud. Northbrookøya består således av to øer, en større og en mindre. Dette smale løp er vistnok bare passabelt for robåter. Vi gikk nu ned til Kapp Flora som jo er det best kjente og mest trafikerte sted på Frans Josefs Land. Det var på isen utenfor her at det bekjente møte fant sted mellem Nansen og Jackson i 1896. Den engelske ekspedisjon hadde her sitt hovedkvarter, men bare rester

Frans Josefs Land

G.H.

Fig. 4.

av den tidligere bebyggelse fantes nu. På Kapp Flora er også opsatt en minnestøtte for det forsvunne parti på hertugen av Abruzzernes polarekspedisjon i 1899—00. En av disse, Støkken fra Sandefjord, var nordmann. Navnene står innhugget på stenen:

F. Querini
 H. Støkken
 F. Ollier
 Stella Polare
 1900

På Kapp Flora er der svære fuglefjell med masser av alker og krykjer som vi ved et geværskudd skremte ut. Fra fjellet hadde vi en fin utsikt sydover og så at der ca. 8 mil av land lå en isbakse, det var vel den isen som vi var borti for nogen dager siden, som nu var drevet vestover. Fra Kapp Flora gikk vi op Batessundet mellem Bruce- og Mabelöya. Det var nu solskin og blikkstilte og rent varmt til å være på Frans Josefs Land. På begge sider av sundet skinnet isbreene og i skarp motsetning hertil de svarte pyntene og platåfjell.

Fig. 5. Profilfjellet, Algerøya.

Jurassiske lag vesentlig bestående av sand i fjellets nedre del, basalt øverst.

Horn fot. 15/s 30.

I uren under disse fjell, hvor der ofte er et rikt fugleliv, var marken gjødet og hadde fått et irrgønt og gulgrønt mosedekke. Vi gikk et stykke innover Nightingalesundet for å se etter fangst, men ingen å se hvorefter kursen sattes for Eirahamna. Her ankret vi like utenfor Leigh Smiths hus tidlig om morgenen den 17. Vi var alle på land og samlet her, som på alle de steder vi var i land, forskjellig geologisk, botanisk og zoologisk materiale. Huset som stod her blev opført av engelskmannen Leigh Smith i 1880. Det var ganske stort (5×7 m) og i utmerket forfatning. Russerne hadde her som på Kapp Flora satt op sitt flagg. I 1881 forliste som bekjent Leigh Smith ved Frans Josefs Land og han måtte med sitt mannskap overvintre i en jordhytte på Kapp Flora og drog sommeren 1882 i båtene over til Novaja Semlja. Av en blytinnskrift på veggen i hytten — der var forresten flere sådanne — fremgikk det at en del av mannskapet hadde været på besøk her i sept. 1881 og igjen den 14. juni det følgende år. Endel dravis kom nu settende inn så vi måtte fortrekke. Eirahamna er forøvrig ikke nogen særlig god havn. Vi gikk vestover langs landet og inn Cambridgesundet, gjorde en sving inn Smith-

fjorden på østsiden og så op til Kapp Nansen. Kartet er her temmelig galt og vi korrigerede det så godt det lot sig gjøre. Ved Kapp Nansen er det meget mere isfritt land enn angitt på kartet. Vi arbeidet en tid her og fortsatte så videre innover sundet, men da vi fikk tett tåke snudde vi utover igjen. Lå stille natten til den 18. og utover dagen inntil skodden lettet. Gikk så inn Cambridgesundet igjen til der hvor landet bøier østover. Kunde se at der på Aleksandraøya var adskillig mere bart land enn kartet viser. Da et drivisbelte av vinden var presset op til land kunde vi ikke komme inn til dette og stod utover igjen. 19. august hadde vi regn og østenvind og gikk over til Smithfjorden. Den 20. var det storm av NW så vi måtte søke ly i en liten bukt på sydsiden av denne fjord. Det var her overalt for dypt til å ankre så vi avvekslende gikk op mot vinden og lot oss drive. Kystene er helt utilgjengelige med stupbratte isvegger hvorunder på enkelte steder det bare fjell stikker frem. Om morgenen den 21. flauet vinden av hvorfor vi gikk nordover og ankret på sydsiden av Kapp Nansen hvor vi igjen var på land og foretok en tur innover det store isfri plataået som strekker sig langt innover fra Kapp Nansen. Plataået er flatt og jevnt og har ved kysten en høide av ca. 110 m. I nogen avstand fra kysten kom vi til et større vann hvor isen ennu ikke var gått op. En bjørn tasset inne på land — den holder sig således ikke bare på isen — men den gikk fra oss. Vi satte forøvrig ikke noget inn på å få tak i den. Om aftenen gikk vi østover til den innerste bukten i Smithfjorden hvorfra isen nu var i ferd med å brekke op og drive ut i store flak; målte tykkelsen av et: 1,65 m. Litt skjelis begynte nu å fryse. Den var ganske tynn og kunde ikke på nogen måte sammenlignes med den vi hadde ifjor på disse tider. Den 22. stod vi utover igjen og var den 23. atter i Mierssundet. Neste dag gikk vi vestover og var om aftenen ved Kapp Harmsworth, Frans Josefs Lands vestligste pynt. Her kom vi med nogen vanskelighet på land idet dønningen nu stod på. Neset er helt flatt, og opbygget i flere trin av terrassemateriale. Den 25. gikk vi nordover i isfritt farvann og traff først på 81° n. br. og 42° østl. l. drivisen hvis kant vi begynte å følge. Den bestod av en del polaris, men for størstedelen av fjordis. Ingen fangst. Iskanten bøiet snart mot syd og ut på aftenen var vi henimot Kapp Harmsworth. Forlot nu Frans Josefs Land for godt og satte kursen for Victoriaøya som vi passerte kl. 14 i et par miles avstand. Der var nu ingen isfjell ved øen; den siste tids storm og dønning hadde feiet den vekk.

Kl. 16 så vi Kvitøyas svære kuppel og samtidig den meget mindre Victoriaøy i øst. Om aftenen gikk vi langs sydsiden av Kvitøya, men der var adskillig dønning så vi var ikke på land. Satte nu kursen for Kong Karls Land. Ca. en time etter at vi hadde forlatt Kvitøya lettet skodden i vest og vi fikk se toppen av Storøyas regelmessige ishette som tegnet sig skarpt mot den lyse himmel som lå over Nordaustlandet. Den 27. august ved middagstider var vi opunder Kong Karls Land og ankret utenfor Hårfagrehaugen på vestsiden av den midterste ø, Kongsøya. Vi var på land, besteg Hårfagrehaugen hvor der merkelig nok var bjørnespor helt til tops. Hva har bjørnen å gjøre oppe på en isolert fjelltopp? Kanskje er den gått der op for å speide efter drivisen hvor den jo vilde finne sel. Kl. 19.30 lettet vi og satte kursen sydover ut Rivalensundet. Om morgenen den 28. var vi tvers av Rekisøyane og var om kvelden på høide med sydspissen av Hopen. Kursen blev nu satt for Sørøya. Hørte om kvelden for første gang siden vi reiste opover noget med vårt radioapparat (Motala). Neste dag hadde vinden øket til sterk kuling og vi måtte ligge og bakke da sjøene var for svære for oss til å gå med full fart. Om aftenen løiet vinden en del. Den 30. om morgenen var vi tvers av Bjørnøya og om aftenen kl. 21.13 hørte vi for første gang den radiomeddelelse som blev utsendt til oss. Den 31. om morgenen var vi under Sørøya og ankret i Hasvik kl. 15 og kom til Skjervøy kl. 23.15. Forlot dette sted neste dag kl. 23.30 og ankret på Nordhamna i Tromsø kl. 8.30 den 2. september efter å ha været ledsaget av det norske opsynsskib »Michael Sars« fra kl. 3.30 da den møtte oss ved Grøtnes.
